

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 7, NO 14, STIP, 2022

ГОД. VII, БР. 14
ШТИП, 2022

VOL. VII, NO 14
STIP, 2022

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 7, Бр. 14
Штип, 2022

Vol. 7, No 14
Stip, 2022

PALMK, VOL 7, NO 14, STIP, 2022

DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM22714>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуџа, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA

Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia

Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia

Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation

Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation

Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania

Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania

Sunčana Tuksar, University of Pula, Croatia

Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia

Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary

Éva Bús, University of Pannonia, Hungary

Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey

Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland

Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria

Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria

Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India

Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India

Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia

Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia

Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom

Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom

Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia

Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia

Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic

Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic

Regula Busin, Switzerland

Natale Fioretto, University of Perugia, Italy

Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска

Толе Белчев

Нина Даскаловска

Билјана Ивановска

Светлана Јакимовска

Марија Леонтиќ

Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)

Весна Продановска (англиски јазик)

Толе Белчев (руски јазик)

Билјана Ивановска (германски јазик)

Марија Леонтиќ (турски јазик)

Светлана Јакимовска (француски јазик)

Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

п. фах 201

МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenovski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST

EDITORIAL COUNCIL

Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Луси Караниколова-Чочоровска, деканка на Филолошки факултет

FOREWORD

Lusi Karanikolova-Chochorovska, Dean of the Faculty of Philology

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 **Alessandra Rea**

LA LINGUA COME STRUMENTO IDENTITARIO: L'INFLUENZA DELLE
SCELTE LINGUISTICHE SULLA TRASMISSIONE DEGLI STEREOTIPI DI
GENERE

Alessandra Rea

LANGUAGE AS AN IDENTITY TOOL: THE INFLUENCE OF LINGUISTIC
CHOICES ON THE TRANSMISSION OF GENDER STEREOTYPES

27 **Maria Fornari**

GUELFO CIVININI E LA LINGUA GIORNALISTICA ITALIANA: L'ESEMPIO
DI UN REPORTAGE DA BELGRADO DEL 1914

Maria Fornari

GUELFO CIVININI AND THE ITALIAN LANGUAGE OF NEWSPAPERS:
AN EXAMPLE OF A REPORTAGE FROM BELGRADE IN 1914

37 **Edita Fialová**

PRÄPOSITIONALE KOLLOKATIONEN DEUTSCH-TSCHECHISCH. EINE
VERGLEICHENDE KORPUSBASIERTE ANALYSE MIT FOKUS AUF
PRÄPOSITION-NOMEN-VERBINDUNGEN

Edita Fialová

PREPOSITIONAL COLLOCATIONS GERMAN-CZECH. A COMPARATIVE
CORPUS-BASED ANALYSIS WITH FOCUS ON PREPOSITION-NOUN
COLLOCATIONS

47 **Билјана Ивановска, Гзим Хафери**

СИНТАКСИЧКИТЕ ФУНКЦИИ НА ПРИДАВКИТЕ ВО ГЕРМАНСКИОТ
ЈАЗИК ВРЗ ПРИМЕРИ ОД ДНЕВНИОТ ПЕЧАТ

Biljana Ivanovska, Gëzim Xhaferri

THE SYNTACTIC FUNCTION OF ADJECTIVES IN GERMAN LANGUAGE
ON THE EXAMPLES OF DAILY PRESS

57 **Марија Леонтиќ**

СИНТАГМИ СО ГЛАГОЛСКА ИМЕНКА ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И
НИВНОТО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

WORD GROUPS WITH AN INFINITIVE IN TURKISH LANGUAGE AND
THEIR EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE

- 65** **Надица Негриевска**
АНАЛИЗА НА ВРЕМЕНСКАТА ФУНКЦИЈА КАЈ ПРОСТИТЕ ПРЕДЛОЗИ
ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО
МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Nadica Negrievska
ANALYSIS OF THE TIME FUNCTION IN THE SIMPLE PREPOSITIONS IN
THE ITALIAN LANGUAGE AND THEIR EQUIVALENTS IN MACEDONIAN
LANGUAGE
- 77** **Rabie Ruşid**
KUZEY MAKEDONYA'DA TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK
ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR
Rabia Ruşid
PROBLEMS FACED IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE
IN NORTH MACEDONIA

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 87** **Milena Z. Škobo, Jovana M. Đukić**
MANIFESTATIONS OF 'NEW AGE' RELIGIONS IN GATED COMMUNITIES
OF J. G. BALLARD'S *COCAINE NIGHTS* AND *KINGDOM COME* – AN
ECOCRITICAL APPROACH
- 101** **Rossella Montibeler**
I SEGNALI NASCOSTI NEGLI INCIPIT DI "IL FU MATTIA PASCAL", "LA
COSCIENZA DI ZENO" E "IL LUPO DELLA STEPPA"
Rossella Montibeler
THE HIDDEN CLUES IN THE INTRODUCTIONS OF "THE LATE MATTIA
PASCAL", "ZENO'S CONSCIENCE" AND "STEPPENWOLF"
- 111** **Şerife Seher Erol Çalışkan**
ZONGULDAK EREĞLİ BÖLGESİNDE LAKAP VERME GELENEĞİ
Şerife Seher Erol Çalışkan
THE TRADITION OF NICKNAMING IN EREĞLİ COUNTRY OF
ZONGULDAK
- 125** **Özlem Altın**
ABDULLAH TUKAY'IN PATOLOJİK – MARAZİ AŞKLARI ÜZERİNE
BİRKAÇ SÖZ
Ozlem Altın
A FEW WORDS ON ABDULLAH TUKAY'S PATHOLOGICAL-MORBID
LOVES
- 129** **Zarko Milenic**
REMAINS FROM THE ALIENS IN THE NOVEL *ROADSIDE PICNIC* BY A.
AND B. STRUGATSKY

- 137 Трајче Стојанов**
ДОСТОЕВСКИ ФИЛОСОФ?
Trajche Stojanov
DOSTOEVSKY – A PHILOSOPHER?
- 149 Татјана Вукелич**
ВЛИЈАНИЕ ИВАНА СЕРГЕЕВИЧА ТУРГЕНЕВА НА ПРОЗУ ИОСИПА КОЗАРЦА
Tatjana Vukelić
THE INFLUENCE OF IVAN SERGEYEVICH TURGENEV ON THE NARRATIVE OF JOSIP KOZARAC
- 161 Рефиде Шаини**
ДЕЛАТА ОД ТУРСКИ ПОЕТИ ОБЈАВЕНИ ВО МАКЕДОНСКОТО ДЕТСКО СПИСАНИЕ НА ТУРСКИ ЈАЗИК „БАХЧЕ“
Refide Shaini
THE WORKS OF TURKISH POETS PUBLISHED IN MACEDONIA TURKISH CHILDREN’S MAGAZINE BAHCE
- 171 Сунчица Трифуновска Јаниќ**
ПРЕВОДИТЕ НА БИБЛИСКИТЕ ТЕКСТОВИ НА МАКЕДОНСКИ НАРОДЕН ГОВОР ВО XIX ВЕК
Sunchica Trifunovska Janikj
TRANSLATIONS OF THE BIBLE TEXTS OF MACEDONIAN FOLK SPEECH IN THE XIX CENTURY

КУЛТУРА / CULTURE

- 181 Петар Намичев, Екатерина Намичева-Тодоровска**
БРЕНДИРАЊЕ НА ГРАДОВИТЕ – УЛОГАТА НА СКОПСКИТЕ ПАЛАТИ ВО КУЛТУРНОТО БРЕНДИРАЊЕ НА ГРАДОТ ОД ПОЧЕТОКОТ НА XX ВЕК
Petar Namichev, Ekaterina Namicheva-Todorovska
THE BRANDING OF CITIES – THE ROLE OF SKOPJE PALACES IN THE CULTURAL BRANDING OF THE CITY FROM THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY
- 191 Ана Јовковска**
ПОТРЕБАТА ОД ФЕМИНИСТИЧКА ПЕРСПЕКТИВА КОН РОДОВАТА АСИМЕТРИЈА ВО ДОМИНАНТНАТА КУЛТУРНА МАТРИЦА И МАШКИОТ КАНОН ВО УМЕТНОСТА
Ana Jovkovska
THE NEED OF A FEMINIST PERSPECTIVE ON GENDER ASYMMETRY IN THE DOMINANT CULTURAL PATTERN AND THE MEN’S CANON IN ART

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 203 Виолета Јанушева, Наташа Зулумовска**
УПОТРЕБАТА НА ФРАЗЕОЛОШКИТЕ ИЗРАЗИ ВО НАСТАВАТА
Violeta Janusheva, Natasha Zulumovska
THE USAGE OF THE PHRASEOLOGICAL EXPRESSIONS IN TEACHING
- 213 Andi Xhaferi**
PHARMACY STUDENTS' ATTITUDES AND EXPERIENCES IN ONLINE
LEARNING DURING GLOBAL PANDEMIC
- 223 Irena Kitanova, Ana Koceva**
DYSLEXIA & LANGUAGE TEACHING
- 231 Jovana Karanikikj Josimovska, Vesna Koceva**
IL TESTO LETTERARIO E LA LETTERATURA NEI MANUALI PER
L'APPRENDIMENTO DELL'ITALIANO LS: ESPERIENZA NEL CONTESTO
UNIVERSITARIO MACEDONE
Jovana Karanikikj Josimovska, Vesna Koceva
THE LITERARY TEXTS IN THE TEXTBOOKS FOR LEARNING ITALIAN
AS FOREIGN LANGUAGE: EXPERIENCE IN THE MACEDONIAN
UNIVERSITY CONTEXT
- 243 Ümit Süleymani**
MAKEDONYA TÜRK YAZARLARININ 8. ve 9. SINIF TÜRKÇE DERS
KİTAPLARINDA BULUNAN HİKÂYELERİNİN KARAKTER EĞİTİMİ
BAKIMINDAN ANALİZİ
Umit Suleyman
THE ANALYSIS OF CHARACTER EDUCATION IN THE STORIES OF
TURKISH AUTHORS IN 8TH AND 9TH CLASS TURKISH COURSE BOOKS
IN MACEDONIA

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 257 Иван Антоновски**
ПИОНЕРСКИ И РЕВОЛУЦИОНЕРЕН ЧЕКОР ВО МАКЕДОНСКОТО
УЧЕБНИКАРСТВО
Ivan Antonovski
A PIONEER AND REVOLUTIONARY STEP IN MACEDONIAN TEXTBOOK
WRITING

ДОДАТОК / APPENDIX

- 268** ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО
СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
- 270** CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

АНАЛИЗА НА ВРЕМЕНСКАТА ФУНКЦИЈА КАЈ ПРОСТИТЕ ПРЕДЛОЗИ ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Надица Негриевска
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
nadica.markoska@ugd.edu.mk

Апстракт: Предлозите имаат многу значајна функција во економијата на говорот: да ги поврзуваат различните елементи во реченицата и да воспоставуваат однос меѓу различни елементи во реченицата. Пристапот според кој предлозите изразуваат некаков општ однос меѓу две јазични единици, точната интерпретација на исказот ја темели, пред сè, на контекстот. Ваквото функционално сфаќање на предлозите потекнува уште од 16 век кога се согледала сличноста меѓу падежните афикси и предлозите. Така, предлозите изразуваат само општ однос меѓу два елемента, а конкретната интерпретација на односите произлегува од контекстот. Функционалното одредување на предлозите често се поврзува со нивното просторно и временско значење. Во сите јазици кои имаат предлози најистакнатата функција им е да упатуваат на просторен и временски однос, па така предлогот можеме да го опишеме како универзално средство со кое се изразуваат просторни и временски односи. Предмет на нашето истражување е временската функција кај простите предлози во италијанскиот јазик и нејзините еквиваленти во македонскиот јазик.

Клучни зборови: *временска функција, прости предлози, италијански јазик, македонски јазик, еквиваленти.*

Вовед

Временското значење е карактеристично за сите прости предлози во италијанскиот јазик. Во граматиките на италијанскиот јазик, како и во речниците, традиционално се говори за две основни временски значења на простите предлози: точно определено време на вршење на дејството (*tempo determinato*) или, пак, времетраење на глаголското дејство (*tempo continuato*). Примерите кои ќе ги приложиме ќе бидат ексцерпирани од следните книги: *Grammatica italiana* од Лука Сериани, *La grammatica della lingua italiana* од Сенсини, *Le preposizioni* од авторите Кјукју, Фаси и Баџанти, романот *Canone inverso* од авторот Паоло Мауренсиг и преводот на македонски. Македонските еквиваленти наведени за италијанските примери претставуваат наш превод. Затоа многу од нив се само едно од можните решенија, а не единствено или најдобро решение.

1. Временската функција кај пристиот предлог DI

- Предлошки конструкции за означување определено време

Предлогот *di* го среќаваме најчесто за да означи делови од денот, денови од седмицата, месеци, годишни времиња кога се врши, ќе се врши или се извршило глаголското дејство:

Италијански јазик	Македонски јазик – прилог за време	Македонски јазик – предлошка конструкција
(1) Non viaggio mai <i>di</i> notte, preferisco guidare <i>di</i> giorno.	Никогаш не патувам ноќе, претпочитам да возам дење.	
(2) Mia moglie va in vacanza <i>d'estate</i> , io ci vado <i>d'inverno</i> .		Мојата сопруга оди на одмор <i>во</i> лето, јас одам <i>в</i> зима.
(3) Per il saggio <i>di</i> fine anno fummo noi due i violini...		За јавниот час <i>на</i> крајот од годината ние бевме двете избрани виолини...
(4) <i>Di</i> mattina mi sveglio presto.	Наутро се будам рано.	
(5) <i>Di</i> luglio vado al mare.		<i>Во</i> јули одам на море.

Македонски еквиваленти на овие италијански предлошки конструкции со предлогот *di* се прилозите за време кои потекнуваат од соодветната именка како во примерите (1) и (4), предлошка конструкција со предлогот *в/во*, како во примерите (2) и (5), како и предлошка конструкција со предлогот *на*, како во примерот (3). Во врска со употребата на предлогот *в/во* Димитровски наведува три случаи на негова употреба пред имињата на деновите од неделата: 1) *во саботата* – *во* пред членуваното име на денот, означува дека тој ден е изминат); 2) *в сабота* – *в* пред нечленуваното име на денот, означува дека се работи за денот што иде; 3) *во сабота* – *во* пред нечленувано име на денот, означува дека нешто станува редовно во одреден ден од неделата (Димитровски, 1956, стр. 7).

Саздов наведува дека во македонскиот јазик најчесто предлогот *на* се употребува за означување еден дел од денот, седмицата и сл. сфатен не како временски период туку како временски момент: *на* пладне, *на* полноќ, *на* ручек (Саздов, 2004, стр. 235).

Италијанските предлошки конструкции со предлогот *di*, за разлика од оние со предлогот *in* со имиња на денови од седмицата, месеци, години, годишни времиња, означуваат повторување на дејството (во значење на „секој јули“, „секое лето“ итн.). Во македонскиот јазик значењето на овие прилози е контекстуално условено од видот на предикатот.

- Предлошки конструкции за означување времетраење на глаголското дејство

Многу поретко предлогот *di* се јавува за да го означи времетраењето на глаголското дејство:

Италијански јазик	Македонски јазик – именска синтагма	Македонски јазик – предлошка конструкција
(6) Ho ascoltato un'interessante conferenza di un'ora.		Слушав една интересна конференција <i>од</i> еден час.
(7) ...perché in quel periodo di quattro settimane la musica finalmente era presente...	...зашто четири недели музиката конечно беше присутна...	

Во македонскиот јазик како еквивалент се јавува предлогот *од* или, пак, имаме конструкција без предлог, односно именска синтагма за да се искаже времетраењето на глаголското дејство. Во однос на временското значење на предлогот *од* Саздов наведува дека во најголем број случаи станува збор за времетраење на нешто што започнало во моментот или периодот означен со конструкцијата *од*+именски дел. Ова времетраење коешто може да се измери дало основа за проширување на употребата на предлогот *од* за изразување измерливост: шише *од* еден литар, банкнота *од* илјада денари, греда *од* три метри (Саздов, 2004, стр. 243).

2. Временската функција кај простиот предлог А

Предлогот *а* се јавува само во оние предлошки конструкции со кои се означува точно определено време на вршење на глаголското дејство. Се јавува во состав со именки или именски изрази кои означуваат часови (пример 1), денови во неделата (пример 2), делови од денот (примери 3 и 4), празници (пример 5), оброци (пример 6), но и со други именки кои немаат временско значење (пример 7):

Италијански јазик	Македонски јазик – предлошка конструкција	Македонски јазик – прилог за време
(1) Ho un appuntamento con Luigi alle sedici.	Имам средба со Луици <i>во</i> шеснаесет часот.	
(2) L'agenzia è chiusa al sabato.	Агенцијата е затворена <i>во</i> сабота.	
(3) A mezzanotte entrai fra le altre carrozze in quel cortile.	<i>На</i> полноќ влегов низ кочиите во тој дворец.	
(4) Luigi si fa la barba alla mattina.		Луици ја брчи брадата <i>наутро</i> .
(5) A Natale tutti ricevono regali.	<i>На</i> Божиќ сите добиваат подароци.	
(6) A pranzo nessuno ha sentito odori strani.	<i>За</i> ручек никој не почувствува чудна миризба.	
(7) A quel mio richiamo, lui si fermò per infilarsi la camicia nella cintola...	<i>На</i> овој мој извик, тој застапа за да ја стави кошулата во панталоните...	

Во македонскиот јазик како еквиваленти за изразување определено време се јавуваат предлозите *во*, *на*, *за*, како и прилозите за време кои се составени од предлогот *на* и именка која означува дел од денот. Предлогот *во* се употребува пред часови, години, денови од неделата, векови и сл. Во италијанскиот јазик во примерот (2) со предлогот *a* се означува редовно повторување на глаголското дејство (во смисла: Агенцијата е затворена секоја сабота). Редовното повторување на предикацијата кај именките кои означуваат ден од неделата, освен со предлогот *a*, може да се означи и со предлогот *di*, но и со самостојна употреба на именката задолжително со определен член (*il sabato* „во саботите“). Без определен член се укажува на непосредна временска локализација, и во тој случај како еквивалент во македонскиот јазик се јавува предлогот *во* и именка во еднина (*sabato* „во сабота“).

Што се однесува до предлогот *на*, Димитровски наведува дека тој се користи за означување време (определување, посочување на дати, годишни времиња, човечки периоди и сл.). Предлогот *за* со временско значење може да искаже времетраење, како во македонскиот еквивалент на примерот (6), односно се изразува симултаност на предикатот со предлошката синтагма (во смисла: „додека ручавме“).

3. Временската функција кај простиот предлог **ДА**

- Предлошки конструкции за означување определено време

Предлогот *da* најчесто го означува моментот од кој почнува глаголското дејство:

Италијански јазик	Македонски јазик
(1) <i>Da quel momento nessuno l'ha più visto.</i>	<i>Од тој момент никој не го виде повеќе.</i>
(2) <i>Studia l'italiano dall'inizio del mese.</i>	Учи италијански јазик <i>од</i> почетокот на месецот.
(3) <i>Erano passati quattro anni dal giorno del nostro primo incontro...</i>	Поминале четири години <i>од</i> денот на нашата прва средба...

Во примерот (2) со предлошката конструкција се означува почеток на несвршено глаголско дејство, односно дејство кое трае и во моментот на зборување. Во примерите (1) и (3) освен што се изразува почеток на дејството, исто така се истакнува дека тоа глаголско дејство е веќе завршено. Предлогот *od* кој се јавува како еквивалент на италијанскиот предлог *da* во овие конструкции со временско значење во македонскиот јазик се употребува за да означи почеток на дејство: кога се вршело и станало нешто.

Предлогот *da* во некои случаи се употребува со следното временско значење: „како мал“, „како девојка“ и сл. (*da piccolo*, *da ragazza*):

Италијански јазик	Македонски јазик
(4) « <i>Da bambino, ricordo, acquistai presso un rigattiere una biglia di vetro per cinque centesimi...</i> »	„ <i>Како дете, се секавам, купив од еден старинар стаклена цамлија за пет стотинки...</i> “

Во овие примери временското значење е мошне блиско до значењето на споредба, иако споредбата не е експлицитно изразена. Лицето се споредува во два различни временски моменти.

- За означување времетраење на глаголското дејство

Италијански јазик	Македонски јазик
(5) <i>Libeccio sferza da anni le vecchie mura.</i>	Ветрот од југозапад веќе неколку години ги крева старите сидови.
(6) « <i>Lassù ci sono alcuni luoghi che non vedono più la luce da almeno un secolo.</i> »	„Таму има места што не виделе светлина најмалку еден век.“

Во наведените примери, исто така, се изразува времетраење на глаголското дејство кое е несвршено, но во македонскиот јазик за овие предлошки конструкции немаме соодветни еквиваленти со предлог, туку истото значење го добиваме со помош на една именска синтагма на која најчесто ѝ претходи прилогот за време „веќе“.

Со предлошките конструкции со предлогот *da*, како и со нивните македонски еквиваленти, во корелација со предлогот *a* се изразува почеток и крај на глаголското дејство, односно се мери должината на траење на дејството, од неговиот почеток до неговиот крај:

Италијански јазик	Македонски јазик
(7) <i>Il negozio è aperto dalle 09 alle 13.</i>	Продавницата е отворена <i>od 09 do 13</i> часот.

4. Временската функција кај простиот предлог IN

- Предлошки конструкции за означување определено време

Во италијанските предлошки конструкции со предлогот *in* може да стојат именки или именски изрази кои означуваат година, годишно време, месец, век, период од човековиот живот, историска епоха или некое историско случување, потоа именките со временско значење како *passato* (минато) и *futuro* (иднина), како и именките *giorno* или *giornata*, *mattina/o* или *mattinata*, *pomeriggio*, *sera* или *serata*, *notte* и др.:

Италијански јазик	Македонски јазик – предлошка конструкција	Македонски јазик – именска синтагма
(1) <i>Paolo è nato nel 1975.</i>	Паоло е роден <i>(vo)</i> 1975 година.	
(2) <i>Prenderò le ferie in settembre.</i>	Ќе земам одмор <i>vo</i> септември.	

(3) A Perugia, <i>in</i> inverno, fa molto freddo.	Во Перуџа, <i>во</i> зима, многу е студено.	
(4) <i>In</i> gioventù aveva avuto altre idee.	<i>Во</i> младоста имаше други идеи.	
(5) Forse <i>in</i> futuro sarà meglio.	Можеби <i>во</i> иднина ќе биде подобро.	
(6) <i>Nella</i> giornata di ieri ho fatto molte cose interessanti.		Вчерашниот ден направив многу интересни работи.
(7) Solo <i>nel</i> tardo pomeriggio la situazione è cambiata.		Само доцна попладнето ситуацијата се смени.
(8) <i>In</i> questo momento, piove a dirotto.	<i>Во</i> овој момент, врне многу.	
(9) Anzi <i>in</i> quel punto il suono del violino si era spento del tutto...	Дури <i>во</i> тој момент звукот на виолината сосема стивна...	

Македонски еквиваленти за изразување определено време се предлошките конструкции со предлогот *во*. Во македонскиот јазик овој предлог со временско значење, исто така, се употребува пред именките кои означуваат година (1), месец (2), годишно време (3), период од човековиот живот (4), како и со именки со временско значење (примери 5, 8, и 9). Во примерите (6) и (7) како македонски еквивалент се јавува именска синтагма во чиј состав се именките „ден“, односно „попладне“. Со овие именки, како и со именките „утро“, „вечер“ и „ноќ“ во македонскиот јазик како еквивалентна конструкција за означување определено време секогаш се употребува беспредлошка синтагма. Карактеристично за предлогот *во* во првиот пример е тоа што пред именка која означува година тој може да се изостави и значењето притоа не се менува.

- Предлошки конструкции за означување времетраење на глаголското дејство

Предлогот *in* се јавува во италијанските предлошки конструкции со кои се изразува времетраење на глаголското дејство. Времето се подразбира како една хоризонтална оска со свој почеток и свој крај при што може да кажеме дека имаме едно движење во времето во фигуративна смисла од почетната кон крајната точка:

Италијански јазик	Македонски јазик – предлошка конструкција	Македонски јазик – именска синтагма
(10) Non ho mangiato niente <i>in</i> tutto il giorno.		Ништо не јадев цел ден.
(11) Aspettami <i>in</i> macchina, farò tutto <i>in</i> dieci minuti.	Почекај ме во автомобил, ќе завршам сè <i>за</i> 10 минути.	

Во македонскиот јазик како еквиваленти за изразување времетраење на глаголското дејство се користат именски конструкции без предлог или предлошки конструкции со предлогот *za*. Треба, исто така, да ја наведеме разликата меѓу временската функција на италијанските предлози *tra/fra* и онаа на предлогот *in*. Во македонскиот јазик предлогот *za* има две значења: изразување на времетраење на глаголското дејство („стигнав *za* три часа“ или *sono attivato in tre ore*) и изразување на постериорност во квантитативна смисла. За разлика од македонскиот јазик, во италијанскиот јазик разликата меѓу овие две значења е многу воочлива уште на формално ниво, бидејќи двете различни предлошки конструкции во себе содржат и два различни предлози, и тоа предлогот *in* за изразување на времетраење на глаголското дејство и предлозите *tra/fra* за изразување постериорност.

5. Временската функција кај простиот предлог *SU*

- Предлошки конструкции за означување определено време

Предлогот *su* се јавува во предлошки конструкции за означување определено време со именки и именски изрази кои означуваат делови од денот или од годишните времиња (примери 1 и 2) и денови од неделата (пример 3). Со именките кои означуваат делови од денот овој предлог се употребува како синоним на неvistинските предлози *verso* и *circa* (околу), додека со именките кои означуваат имиња на денови во неделата се употребува само со именката *notte* за да се прецизира дека станува збор за ноќта која му претходи на денот кој е наведен во предлошката конструкција (Radojević, 2014, стр. 143):

Италијански јазик	Македонски јазик
(1) <i>Sul mezzogiorno venne Michela.</i>	Околу/кон пладне дојде Микела.
(2) На <i>passato la notte sul venerdì nel cortile.</i>	Ноќта кон/спроти/спрема петок (меѓу/ помеѓу четврток и петок) ја поминав во дворот.

Како македонски еквиваленти на предлошката конструкција од примерот (1) може да стојат предлошките конструкции со предлозите *околу* или *кон* со значење на приближност. За предлошката конструкција во примерот (2) имаме повеќе можни еквиваленти во македонскиот јазик. Едната варијанта е со предлозите *кон*, *спрема* или *спроти* кои може да обележат и време кога нешто се случува „непосредно пред нешто“. Втората варијанта е со предлозите *меѓу* или *помеѓу* со кои во временска смисла се означува дека нешто станува во одредени граници. Овој еквивалент го ставивме во заграда затоа што во суштина повеќе одговара на следната италијанска предлошка конструкција: (2a) На *passato la notte tra il giovedì e il venerdì nel cortile*, која иако има исто значење со онаа во примерот (2), сепак, овде станува збор за поинаква структура, како и различен предлог.

- Предлошки конструкции за означување времетраење на глаголското дејство

Предлогот *su* се јавува во италијанските предлошки конструкции со кои се изразува приближно траење на глаголското дејство. Се употребува како синоним на неvistинските предлози *verso* и *circa*:

Италијански јазик	Македонски јазик
(3) Ho lavorato <i>sulle</i> tre ore.	Работев <i>околу</i> три часа.
(4) Starò via <i>sui</i> dieci gironi.	Ќе бидам надвор <i>околу</i> десет дена.

Во македонскиот јазик временското траење на дејството со приближно значење може да се изрази единствено со предлошките конструкции со предлогот *околу*.

6. Временската функција кај простиот предлог CON

Предлогот *con* со временска функција може да означува само точно определено време на вршење на глаголското дејство. Кај конструкциите со ова значење предлогот има за цел да прецизира подетално некоја временска околност под која се врши дејството. Се јавува во предлошки конструкции со именки и именски изрази кои означуваат годишна сезона, атмосферски појави и делови од денот:

Италијански јазик	Македонски јазик – предлошка конструкција	Македонски јазик – временска реченица
(1) <i>Con</i> l'estate arriveranno anche le belle giornate.	<i>Со</i> летото ќе дојдат и убавите денови.	Кога ќе пристигне летото, ќе дојдат и убавите денови.
(2) E <i>con</i> l'età le tracce di questo vassallaggio si fanno sempre più evidenti...	И <i>со</i> возраста трагите на таа потчинетост стануваат сè позабележливи...	
(3) Anzi, <i>con</i> il tempo cominciai ad assecondarlo.	Дури, <i>со</i> текот на времето почнав да му помагам.	
(4) <i>Con</i> il bel tempo sedeva sul terrazzo, a leggere...	<i>Со</i> убавото време седнуваше на терасата да чита...	Кога времето беше убаво, седеше на терасата и читаше...

Македонски еквиваленти на италијанските предлошки конструкции со предлогот *con* во примерите (1) и (4) се предлошките конструкции со предлогот *со* или зависна временска реченица. За предлошките синтагми во примерите (2) и (3) како можен еквивалент во македонскиот јазик се јавува само предлошка конструкција со предлогот *со*.

7. Временската функција кај простиот предлог PER

- Предлошки конструкции за означување определено време

Предлогот *per* се јавува во предлошки конструкции за означување определено време со различни именки и именски изрази со временско значење. Со овој предлог се означува некој „временски рок во иднина“:

Италијански јазик	Македонски јазик
(1) L'appuntamento è <i>per</i> il 20 marzo.	Состанокот е <i>за</i> 20 март.
(2) Devo assolutamente finire questo lavoro <i>per</i> domani.	Морам под итно да ја завршам оваа работа <i>за/до</i> утре.
(3) Sono stata invitata a cena <i>per</i> sabato.	Поканета сум на вечера <i>за/во</i> сабота.

Македонски еквиваленти на овие италијански предлошки конструкции се предлошките конструкции со предлозите *за*, *во* и *од*. Предлогот *за* се јавува како можен еквивалент на сите горенаведени италијански предлошки конструкции. Тој ја изразува временската граница до која ќе се реализира глаголското дејство. Во примерот (2) може да се јави како еквивалент и предлошка синтагма со предлогот *до* со кој се изразува должината на временското траење. Како можна еквивалентна предлошка конструкција за онаа од примерот (3) може да се јави и конструкцијата со предлогот *во* со именка која означува ден од неделата, иако таа најчесто зависи од контекстот затоа што со предлогот *во* може да се сфати дека „сабота“ е денот кога добил покана за вечера, а не дека вечерата ќе биде организирана во „сабота“.

- Предлошки конструкции за означување времетраење на глаголското дејство

Предлогот *per* со значење на временско траење на глаголското дејство се јавува во следните конструкции:

Италијански јазик	Македонски јазик – предлошка конструкција	Македонски јазик – именска синтагма
(4) Sarebbe dolce restar qui con lei <i>per</i> l'eternità.	Убаво би било да се остане овде со неа <i>за</i> навек.	
(5) Ero rimasto privo di coscienza <i>per</i> due giorni.		Два дена бев во несвест.
(6) Vado in Italia <i>per</i> un anno.	Ќе одам во Италија <i>на</i> една година.	

Во македонскиот јазик како еквиваленти за искажување времетраење на глаголското дејство најчесто се јавуваат именски синтагми без предлог или предлошки конструкции со предлозите *за* или *на*.

8. Временската функција кај простите предлози TRA/FRA

Временската функција се јавува кај предлошките конструкции со предлозите *tra* и *fra* само со значење на определено време. Предлошките конструкции со овие предлози може да означат временски интервал помеѓу два момента (примери од 1 до 3) и временски рок во чии рамки ќе се реализира дејството (примери од 4 до 6):

Италијански јазик	Македонски јазик – предлошка конструкција	Македонски јазик – прилози за време
(1) Sarà da te <i>tra</i> le sei e le sette.	Ќе биде кај тебе <i>меѓу/понеѓу</i> шест и седум часот.	
(2) <i>Tra</i> un pezzo e l'altro si fermava per bere il vino...	<i>Меѓу</i> песните запираше да се напие вино...	
(3) Mi sarei aspettato della terra setacciata, sparsa a strati, <i>tra</i> un elogio funebre e una preghiera...	Очекував иситнета земја што се полага постапно ред по ред, <i>меѓу</i> посмртни говори и молитви...	
(4) Ora devo andare, ci vedremo al ristorante <i>fra</i> mezz'ora.	Сега морам да одам, <i>ќе</i> се видиме во ресторан <i>за</i> половина час.	
(5) «Il futuro,... sarebbe sempre domani, <i>fra</i> un mese, <i>fra</i> un anno, <i>fra</i> cinque sei anni.»	„Иднината,... <i>ќе</i> биде секогаш утре, <i>за</i> еден месец, <i>за</i> една година, <i>за</i> пет-шест години.“	
(6) Torno <i>fra</i> poco.	Се враќам <i>за</i> кратко.	Се враќам наскоро.

Во македонскиот јазик за да се искаже временско значење, дека нешто станува во определени граници, се употребуваат предлошките конструкции со предлозите *меѓу* или *понеѓу* (примери од 1 до 3). Во рамките на овие предлошки конструкции често стои некој количествен определувач, а важно е да се напомене дека овие предлози бараат употреба на две именки или два количествени определувачи поврзани со копулативниот сврзник „и“.

Македонски еквиваленти за предлошките конструкции од примерите од (4) до (6) се конструкциите со предлогот *за* со кој се изразува постериорност во квантитативна смисла, односно: (4а) Ќе се видиме *кога ќе помине половина час*, (5а) Иднината *ќе биде утре, кога ќе поминат еден месец, една година, пет-шест години* и сл. Во примерот (6) како македонски еквивалент може да се јави и прилошка определба за време составена од прилог за време.

Заклучок

Во овој труд се обидовме да направиме една детална анализа на временската функција кај простите предлози во италијанскиот јазик во рамките на италијанската предлошка синтагма со цел да ги пронајдеме сите еквивалентни конструкции во македонскиот јазик за изразување на истото значење. Притоа заклучивме дека временското значење е карактеристично за сите прости предлози во италијанскиот јазик, а предлозите може да означуваат точно определено време на вршење на дејството или, пак, времетраење на глаголското дејство. Значењето на определено време се јавува кај сите прости предлози во италијанскиот јазик, додека значењето на времетраење е типично за следните италијански предлози: *di*, *da*, *in*, *su* и *per*. Македонски еквиваленти за означување точно определено време се предлошките конструкции во чиј состав влегуваат предлозите *во*, *на*, *за*, *од*, *како*, *околу*, *кон*, *спрема*, *спроти*, *со*, *до*, *меѓу* и *понеѓу*, потоа прилог за време или именска синтагма. Значењето на времетраење на глаголското дејство се јавува во предлошки конструкции со предлозите *за*, *околу*, *меѓу*, *понеѓу* и *на*, како и во именска синтагма или прилог за време.

Сметаме дека еден ваков детален опис на временската функција на простите предлози во италијанскиот јазик е особено корисен за македонските слушатели затоа што може да им го олесни нивното усвојување, а контрастивната анализа и пронаоѓањето на еквивалентите во македонскиот јазик би можеле да им помогнат на студентите во намалување на грешките при употреба на италијанските прости предлози.

Библиографија

- [1] Димитровски, Т. И. (1956). *Значење и употреба на предлозите во македонскиот литературен јазик*. Скопје: Филозофски факултет.
- [2] Конески, Б. (1967). *Граматика на македонскиот литературен јазик, дел I и II*. Скопје: Култура.
- [3] Саздов, С. (2004). *Семантичко зборообразување во македонскиот стандарден јазик*. Докторска теза. Скопје: Филолошки Факултет „Блаже Конески“.
- *
- [4] Chiuchiù, A. & Coletti, E. (2006). *Guida all'uso delle preposizioni*. Perugia: Guerra Edizioni.
- [5] Matovac, D. (2013). *Semantika hrvatskih prijedloga*. Doktorski rad. Osijek: Sveuciliste Josip Juraj Strossmayer, Filozofski fakultet.
- [6] Radojević, D. M. (2014). *Kontrastivna analiza funkcija predložkih konstrukcija u italijanskom i padeža u srpskom jeziku*. Doktorska disertacija. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet.
- [7] Sensini, M. (2003). *La grammatica della lingua italiana*. Milano: Mondadori.
- [8] Serianni, L. (2005). *Grammatica italiana – Italiano comune e lingua letteraria*. Torino: UTET.

Nadica Negrievska

Goce Delcev University, Stip

Analysis of the Time Function in the Simple Prepositions in the Italian Language and their Equivalents in Macedonian Language

Abstract: Prepositions have a very important function in the economy of speech: to connect different elements in a sentence and to establish a relationship between different elements in a sentence. The approach according to which prepositions express some kind of general relationship between two linguistic units builds the correct interpretation of the statement above all on the context. This functional understanding of prepositions dates back to the 16th century, when a similarity between case affixes and prepositions was perceived. Thus, prepositions express only a general relationship between two elements, and the concrete interpretation of the relationship arises from the context. The functional determination of prepositions is often associated with their spatial and temporal meaning. In all languages that have prepositions, their most prominent function is their function to refer to a spatial and temporal relationship, so we can describe the preposition as a universal means by which spatial and temporal relationships are expressed. The subject of our research is the time function in simple prepositions in the Italian language and its equivalents in the Macedonian language.

Keywords: *time function; simple prepositions; Italian language; Macedonian language; equivalents.*

ГОД. VII
БР. 14

ПАЛИМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. VII
NO 14